

(המשך מעמוד 17)

הסקטורים השונים של המחליטנים במקביל, אך לא במשולב, היו תוצאות הבחירות לכנסת ולמוסדות ההסתדרות הציונית קורב עות מי עלה ובכמה אחוזים, ומי ירד. במידת מה עדיין יש לכך חשיבות גם היום.

הטכניקות שבאמצעותן התחלקו ביני-הם המחליטנים בתקציבי המדינה הן שונות ומגוונות. אחת החשובות שבהן היתה שיטת-ספיר הנודעת, על-פי שיטה זו, מתחלק כימעת כל תקציב הפיתוח של הממשלה, וחלקים גדולים מתקציבי המישר-רדים האחרים, בצורה של מענקים, מילות בריבית נמוכה, ביטחונות ואשראי זול ליוממים מהסקטורים השונים (על פי המפתח שלעיל). לעתים נכנסה הממשלה כשותף במפעלי החקלאות, השיכון והתעשייה - היא משקיעה בהם, אך לא תמיד. בשום מקרה כימעת שאין פיקוח על טיב ההוצא-אה, והיוממים, המקבלים את הכסף לידיהם, אינם חייבים להשתמש בו למטרה שלשמה נועד (הדוגמה הבולטת האחרונה לטכניקה זו: מפעלי ים-המלח הודיעו, כי סיימו את שנת התקציב האחרונה ברווח נאה. אך רווח זה, מתברר, לא בא מהייצור במפעלים, אלא מהשקעות ספקולטיביות של מפעלי ים-המלח, שבחלקן הגדול נעשו בכסף "זול", שמקורו בתקציבי הממשלה).

אך השלל החשוב ביותר, שבו התחלקו המחליטנים היה כוח העבודה. שלל זה חשוב במיוחד, משום שבלעדיו אין כל ערך לאחרים. בלי עובדים אי אפשר לעבד אדמות, אי אפשר לפתח תעשייה ואי אפשר - וגם אין צורך - לבנות שיכונים.

מ-1948 עד 1961 הגיעו לישראל כמיליון עולים. מהם באו 14.6% מרומניה, 13.3% מעיראק, 13% מפולין, 12.8% ממרוקו וסנז'יר, 5.2% מתימן ועדן, 4.5% מאל-ז'יריה ותוניס, 1.1% מארצות-הברית והיתר מארצות אחרות, באחוזים קטנים. לעולי ארצות המזרח וצפון-אפריקה היה רוב של 55% בין העולים באותה תקופה.

במקום הפליטים

הערבים

המונח השגור בפי הפוליטיקאים שבשילטון - ואין זה משנה באיזה שילטון מדובר - כדי לתאר את מה שנעשה בעולים הללו הוא קליטת-עלייה. העובדה שגם הסוציולוגים וההיסטוריונים מן האקדמיה משתמשים במונח זה, מורה רק על רמת האתיקה המיקצועית שלהם, ומסייעת לערפל את העובדות המכאיבות. העולים באו (חלקם, בעיקר מעיראק ומצפון-אפריקה, הובא בשיטות שאין מר-שים עדיין להרחיב עליהן את הדיבור) משלוש סיבות, השלובות זו בזו:

- הציונות, שגרסה את הגדלת היישוב היהודי בארץ-ישראל.
  - הצורך למלא את מקום הפליטים הערביים במערכת התעסוקה, ולהקים תשתית תעשייתית גדולה לכלכלת המדינה.
  - הצורך בתשתית אנושית בהיקף גדול, כדי לעמוד בלחץ האיום הצבאי הערבי.
- אנו נטפל כאן בעיקר בסיבה השנייה. באופן כימעת אוטומטי גרמה כמות זו של עולים לשתי תוצאות, לגבי יהודי היישוב הוותיק:

● היישוב הוותיק כולו נדחף כלפי מעלה בסולם ההכנסה והתעסוקה, כשכימעת כל העולים שהגיעו תפסו את המקומות הנמוכים בסולם זה.

● שיכבת המחליטנים העמיקה והרחיבה את הפער שבניה לבין כלל האוכלוסייה, כשלהשונה מאגר כפול ומשולש של כוח אדם - וכמובן, גם שוק גדול יותר. קליטת כוח האדם, שסיפקה העלייה,

נעשתה על-פי מפתח הקסמים של 20-20-60. הדבר נעשה הן על-ידי המיפלגות ולישכות העבודה שלהן (רק בסוף שנות החמישים נוסדה לישכת העבודה הממשלתית) והן באמצעות מדיניות הפיתוח, השיכון ופיזור האוכלוסין של הממשלה. עולים רבים והפנו לסביבות חיפה, והועמדו לרשות התעשייה העניפה שבמפרץ. הללו שוכנו בתל-חינו, קרית המיפרץ, קרית אליעזר וטירת הכרמל. תחילה במעברות, אחר כך בשיכונים, כך נעשה גם בסיביות תל-אביב. פיתוח היישוב שמוחוץ למרכזים העירוניים הגדולים נעשה בהתאם לצרכי המחליטנים מן האגף החקלאי.

רק מאוחר יותר, כשהתברר כי החקלאות אינה מצליחה לספק עבודה לכל כוח האדם שהופנה למקומות הללו, החו להפנות לשם גם תעשיות - בעיקר כאלה שבהן משל-מים שכר עבודה נמוך, כתעשיית הטכסטיל, וזאת, כדי שלא להתחרות בחקלאים, המשל-מים עד היום את שכר העבודה הנמוך ביותר בישראל למועסקים במשקיהם.

הם יצרו -

למען עצמם

עולים חסרי-הכל שהגיעו ממזרח-אירופה היה קל יותר להיחלץ מהמעבר ברות, משכונות העוני ומעיריית הפיתוח. מי שפחותיהם היו קטנות יותר, היו להם קרובי מישפחה שעזרו להם, להסתדר, והיה להם קל הרבה יותר להבין את מבוכי המערכת הפוליטית והכלכלית שיצרו המתי-ליטנים, שגם מוצאם היה מזרח-אירופי.

הסיבה העיקרית לעלייתם של מרבית עולי מזרח-אירופה מתחתית הסולם החברתי היו הפיצויים האישיים מגרמניה. בשנות ה-50 החלו עשרות אלפי מישפחות שמוצאן מזרח-אירופה ובמרכזה לקבל סכומים עצומים. קשה לברר את הסכום המדויק של הפיצויים הללו, שתלקם התקבל כתשלומים חד-פעמיים גדולים, וחלקם בתשלומים חודשיים קטנים יותר.

העולים הללו הצטרפו אל חבריהם מן היישוב הוותיק, אך רק מעטים מהם הצליחו לטפס ולהגיע למקום שבו מבוצרים המחליטנים. מאחוריהם הותירו את העולים מארצות המזרח וצפון-אפריקה, הנתונים

פנח ספיר
מענקים ומילונות

במעגל-קסמים של הכנסה נמוכה, בורות ומישפחות מרובות ילדים (שבשלוש השק-רים המדוברת נקראות גם ברוכות ילדים), בצוותא-חדא עם הערבים אורחי ישראל.

המרוויחים הגדולים מן התהליך הזה היו המחליטנים, ריווחיהם גדלו ככל שצמח והתפתח המשק הישראלי - והמשק צמח במהירות עצומה. המיסים ששילמו קטנו ככל שגדלה ההכנסה בין הסקטורים השור-נים, וניתן היה לעצב מדיניות מסוי מוסכמת על הענפים השונים. הם יצרו למען עצמם את בתי-החרושת, הבנקים, בתי-המיסחר, את המישרות המשתלמות בסקטור הממשלתי, על תברותיו ורשויותיו, ובסקטור ההסתדרותי, שמשקלה של חברת-העובדים בו גדל והלך. אט-אט הלך וניטשטש ההבדל בין הסקטורים השונים ובין הטיפוסים השונים של המחליטנים.

בשני הפרקים האחרונים סקרנו את ההתפתחות ההיסטורית של היישוב, שבי-האליה הצמיחה המחליטנים כוח מגובש, ראינו כיצד הם ניצלו לתועלתם, באמצעות כוח זה, את התפתחותה הכלכלית של המדינה, שזה עתה נוסדה. בפרק הבא נתחיל לעסוק במיגור הראשון של המחלי-טנים - המחליטנים בכלכלה; האנשים, המישפחות, החברות והמוסדות הקובעים את גובה שכרנו ואת מחיר הלחם שאנו אוכלים.

לכבוד יובל
25 שנים בישראל לחברת

ובשיתוף עם חב' האם באנגליה,
אנו מכריזים על מבצע:

„מזוכן
ומזומן!“

כמות מוגבלת של
טלויזיות פיילוט
MADE IN ENGLAND

מוכנות למסירה מיד
במחיר מזומן של:

41.900.-
ליי

(לא כולל מע"מ)

טלויזיה פיילוט 20" צבעונית מתוצרת אנגליה בשיטת P.A.L. מנורת Precision in Line (השווה את הצבעים שלה עם הטלויזיות האחרות בחנות ותמצא שהם הכי טובים!) ועם שלט-רחק (Remote Control).
להשיג בחנויות המורשות ע"י פיילוט.

פיילוט קנה ותהנה...
משידורי הצבע!

פיילוט, מוצרי חשמל מעולים לבית,
„שרות פיילוט" - ברחבי המדינה.

אולם התצוגה: רח' הצפירה 19, ת"א, טל. 336231
מקבוצת החברה להשקעות של בנק דיסקונט בע"מ

קבלת מודעות
לכל העיתונאים
במחירי המערכת
טלפון 227117, 227118

פירסום אידיאל
אבן גבירול 110 תל-אביב
(פינת אנטוקולסקי)

בעיות ולבטים
בחיי המין

מאת
חז"ר מרדכי זידמן

הוצאת רשפים